

Egy könyvtárosnő arcképe

(Részletek Makarenko elbeszéléséből — A szülők könyve VIII. fej.)

Vera Ignatyevna Karabova egy nagy gyár könyvtárában dolgozik a város peremén. Rendszeresen este öt óra tájban megy haza. Ma azonban ő is, de hivatásos és nem hivatásos segítőtársai is továbbmaradtak — a másnapi irodalmi vitaestet készítették elő. Az egyik legnagyobb író várják oda, akinek könyveit szeretik az olvasók, szereti Vera Ignatyevna is. Szives-örömet tett-vett ma a másnapi ünnep alkalmából összeállított kis kiállításon. Gondosan rakosgatta ki az íróról megjelent kritikákat, csinosan rendezte el a föllapozott folyóiratok fölé az ajánló-sorokat, a szekrény közepén pedig felállította az író arcképét. Ritka jó kép volt, az írót valami bensőséges, tűnődő arc-kifejezéssel ábrázolta és ettől az egész üvegszekrény meghiit, otthonias szinczetet kapott. Mikor a munkát befejezték, Vera Ignatyevna soká nem tudta magát rászánni a hazamenetelre, minduntalan talált még valami tennivalót.

Ezekben az esti órákban különösen szerette a könyvtárat. A legnagyobb gond, szinte gyöngéd kézzel vette föl az asztalról és osztotta szét a polcokon az olvasóktól visszahozott könyveket, rendezgette a kartotékokat és figyelte az öreg Marfa Szemjonovná, aki a port törölgette le a könyvekről. Szeme előtt állt helyre a könyvtár nyájas, pihenő rendje, amikor már lehet hazamenni, de olyan napon, mint a mai, még kellemesebb tovább maradni a magához hasonló könyvtáros barátok kisded csoportjával.

A polcok között már elsötétített, keskeny járatokban csak itt-ott világította meg néhány könyv hátát az asztali lámpa, mintha csak sétálni indultak volna egy kivilágított esti utcára. Távolabb, a félhomályban, a könyvek békésen szenderegnek, legfeljebb halkán csevegnek egymás közt, annak öröme, hogy ma nem maradtak magányosan. A sötét sarkokban mélyen alszanak az ócska folyóiratok, amelyek nappal is el-elszunyókálnak, hiszen őket az olvasók sem zavarják sokat. Vera Ignatyevna jól ismerte könyvtárosi munkáját. Képzeteiben mindegyik könyvnek megvan a maga külön arca, sajátos jelleme. A jellem elég bonyolult módon tevődik össze a könyv külséjéből, nagyjából a tartalmából, de főként abból, milyen típusú a viszony az illető könyv és az olvasó között.

Vera Ignatyevna elképzelésében a könyvek valami érdekes, okos életet éltek egymás között, amelyet Vera Ignatyevna még irigyelt is egy kicsit, de mindenesetre szeretett.

Vera Ignatyevna negyven körül jár. Arcán, fehér nyakán és vállán még igen sok fiataloságot őrzött meg, de erről ő maga sem tud, mert sohasem gondol saját magára. Csak a könyvekre gondol és a családjára és mindig olyan sokat gondolkodik róla, hogy gondolatai meg se férnek tudatában, tolonganak, nyüzsögnek, nem várnak sorukra.

(Vera Ignatyevna a könyveken kívül csak családjáért él, de gondoskodásában főlegesen önfeláldozó. Férje — aki főkönyvelő — épp úgy természetesnek veszi, mint két gyermeke, hogy az anya egyedül végez otthon minden házi munkát és foltozott szoknyában, rongyos cipőben jár. Pávaskodó leánya, Tamara még követelődzik is, ahelyett, hogy a házimunkában anyjának segítene. Szemet szúr ez a visszas helyzet Sztojanov brigádvezető vassteigályosnak, a könyvtár hú olvasójának és segítójének. Tájékoztatására az üzemi bizottság elhatározza, hogy Vera Ignatyevnát odaadó könyvtárosi munkája jutalmául nem pénzzel, hanem egy öltözet ruhával lepi meg. Kiválasztják az anyagot, de meg is varratják, nehogy a könyvtárosnő — leányának adja a természetben kapott jutalmat.)

A másnapi vitaest érdekesen zajlott le. Az olvasók őszinte felbuzdulással beszéltek s mielőtt elhagyták az emelvényt, hála-lásan szorították meg az író kezét. Vera Ignatyevna aggályos pillantással kísért az emelvényre minden egyes felszólalót és megnyugodva búcsúzott tőlük. Fiatalok, öregek, nemcsak beszéltek, de látszott, hogy át is érzik az ünnepet és ez nagy diadal volt és Vera Ignatyevna tudta, hogy ez a tömegünnep, a nép ünnepe. Maga előtt és maga mögött egy új, nagyszerű országot érzett, amely igazán tud lelkesedni.

Andrej Klimovics (Sztojanov) is szórt kért és röviden beszélt:

— Megmondom őszintén, életveszedelemben olvastam én ezeket a könyveket, két éjszaka nem aludtam. Milyen nagyszerű jellemek vannak benne. Tudják, harcos nép, fiatal, életvidám nép! Akármit is beszélnek, ez a nép odaadón dolgozik az ügyért! És amit éjszaka olvasok, azt nappal saját szememmel látom, mert a mi népünk valóban ilyen. A könyv híven mutatja. Na meg magam is ilyen vagyok...

A közönség hangos kacajra fakadt. Andrej Klimovics észrevette, hogy nagyon is elragadtatta magát és zavartan

pödörte bajuszát. De aztán helyrehozta a baklövést:

— Több kultúra kell természetesen, ez igaz és ezt itt minálunk helyesen jegyezték meg. Hiszen a kultúráért dolgozunk. Lám a könyvtárunk is milyen! Ez a klub valósággal látványosság! Írók jönnek hozzánk, tudósok. És köszönjük a szovjet hatalomnak, hogy olyan elvtársak dolgoznak nálunk, mint Vera Ignatyevna Karabova.

Forró tapsvihár zúgott fel a teremben. Vera Ignatyevna az íróra pillantott, az író is ott állt az asztalnál, mosolyogva nézett rá és tapsolt. Sokan felálltak, mindenki Vera Ignatyevnát nézte, a tapsvihár mind magasabbra csapott. Vera Ignatyevna retentő zavarában az ajtó felé indult, de az író gyengéden derékon kapta és óvatosan székre ültette. Vera Ignatyevna hirtelen a szék támlájára hanyatlott és elsírta magát. Erre minden elcsendesedett, Andrej Klimovics mókás kétségbeeséssel hadonászott, mire az egész közönség jóleső nevetésre fakadt. Vera Ignatyevna felemelte a fejét, a szemét gyorsan rendbehozta és ő is nevetett. Nagy láрма volt a teremben. Andrej Klimovics egy papirosról felolvasta, hogy a pártszervezet, az üzemi bizottság és az üzemvezetőség Vera Ignatyevna Karabova könyvtárosnő energiájára és odaadó munkájáért egy ruhára való gyapjúszövettel jutalmazza. Ugyanekkor kivett táskájából egy kék szalaggal átkötött csomagot, balkezebe vette, jobbát pedig kézzszorításra nyújtotta. Vera Ignatyevna mélyregelesen elpirult és őszintén haragos szemrehányással nézett Andrej Klimovicsra, aki azonban huncutul mosolygott és türelmesen végigcsinálta az egész ceremóniát. A kék szalaggal átkötött, fehér csomag végre ott feküdt az asztalon Vera Ignatyevna előtt. E pillanatban eszébe jutott ócska szoknyája, sietett cipőjét is a szék alá rejtieni, hogy ne lássák meg a teremben lévőket.

Még mindig nem lett vége. Most az író mondott egy szép beszédet. Megköszönte az üzemi bizottságnak, hogy a vitáest alkalmából kitüntették egy ilyen nagyszerű valakit, mint ez a Vera Ignatyevna Karabova, akit írói körökben is sokan ismernek. Nem elég megírni a könyvet, meg kell szervezni az olvasótáborral való mélyregező közösséget és így jön létre a politikai, kulturális és erkölcsi felvilágosítás nagy teljesítménye. A Vera Ignatyevnához hasonló emberek körül nő és szélesedik az új, szocialista kultúra. Büszkékné kell lennünk rájuk és mialatt a fasiszta államokban máglyákon égetik a könyveket, üldözik és kiűldözik a humanizmus legkülönb képviselőit, a mi hazánkban szeretettel és hálával vi-

seltetnek a könyvek iránt és ünneplik a könyv olyan kiváló munkását, mint Vera Ignatyevna.

Vera Ignatyevna figyelmesen hallgatta az író beszédét és csodálkozással látta, hogy ő valóban nagy dolgot művelt, hogy az ő szerete a könyvek iránt, ez egyáltalán nem valami titkos, személyes érzés, hanem ez igen hasznos és fontos valami. Most közvetlen közelből érezte meg annak eddig észre sem vett társadalmi jelentőségét. Feszült érdeklődéssel fordult e gondolat felé és megalálta abban a sokezer kiolvasott könyvben, azokban az emberekben, akik még nemrég bátortalanul naivan, szinte elveszték a könyvcímek között és így beszéltek: »Adjon valamit, valami rablótörténetet«, vagy: »Kérek olyasmit, ami az életről szól.« Később aztán már a háborúról, a forradalomról, Leninről akartak olvasni. Most már semmit sem kérdeznek, harmincadiknak vagy ötvenediknek is feliratkoznak bizonyos meghatározott könyvre hangos zúgolódás közben.

— Micsoda dolog ez! Egy ilyen nagy könyvtárnak csak öt példányt vesznek, hogy szabad ez!!?

Vera Ignatyevna elcsodálkozott: hiszen mindezt ő azelőtt is tudta. Az ő vezetése alatt dolgozó nyolc könyvtáros szintén tudta. Esti órákban gyakran elbeszélgettek a könyvekről, az olvasóról, a módszerrel. Ismeri ő más könyvtárak munkáját is, jelen volt több megbeszélésen, olvasott kritikái és bibliográfiai cikkeket, folyóiratokat. Mindent tudott, mindenben részt vett és mégsem érzett soha ilyen büszke ünnepélyességet, mint ma.

És mintha az ő kérdésére válaszolt volna az író:

— Az ilyenek, mint Vera Ignatyevna, borzasztóan szerények. Soha nem gondolnak magukra, csak a munkájukra, teljesen lefoglalja őket annak mindennapos gondja. De mi igenis gondolunk rájuk. Igaz elismeréssel soritunk kezét velük és a ti gyáratok szervezete nagyon jól tette, hogy egy szép ruhával jutalmazta meg Vera Ignatyevnát. És mi azt mondjuk neki: gondoljon ő magára is, éljen boldogan, öltözködjék szépen, megérdemelte, mert azért csináltuk meg a forradalmat, hogy az igazi dolgos embernek jó élete legyen.

Ez a kivételes nap mindvégig kivételes maradt. A könyvtári gyűlés után bankettet rendeztek a könyvtár dolgozóira és a legaktívabb olvasók számára. Bor is volt az asztalon, sütemény, miegyéb. A fiatalabb munkatársak Vera Ignatyevnát az író mellé ültették és késő estig meséltek emlékeiket, sikereiket, nehézségeiket, kétségeiket, beszéltek közös barátokról: olvasókról, könyvekről, írókról.